

A Magyar Alvásdiagnosztikai
és Terápiás Társaság XV. kongresszusa

2025. november 13–15., Prémium Hotel Panoráma, Siófok

HIBRID

Alvás, memóriafolyamatok, kognitív hatékonyság

Prof. Dr. Bódizs Róbert

Magatartástudományi Intézet
Alvás és kronobiológiai kutatócsoport

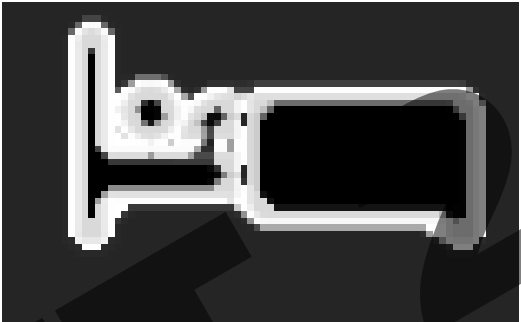

Sleep and Chronobiology
Research Group
Semmelweis University, Institute of Behavioural Sciences

SEMMELWEIS
EGYETEM 1769

AZ ALVÁS VISELKEDÉSES DEFINÍCIÓJÁNAK ALAPVETŐ ELEMEI

Specifikus appetencia („alváséhség”) → konzummáció (alvás)

Online

Off-line

A motoros rendszer nyugalma
Sztereotip testhelyzetek
A megnövekedett érzékszervi küszöbök
A reverzibilitás vagy ébreszthetőség
A specifikus pihenőhelyek
A homeosztatisz szabályozás
A cirkadián szabályozás
A szemhéjak lehunyása

Az offline üzemmód viselkedéses ismérvei

TÉMAKÖRÖK

- Az alvás mint az optimális figyelmi funkciók biztosítója
- Az alvás mint offline memória-feldolgozás
- Az alvás mint a kognitív funkciók biomarkere

SEMMELWEIS
EGYETEM 1769

Magatartástudományi Intézet
Alvás és kronobiológiai kutatócsoport

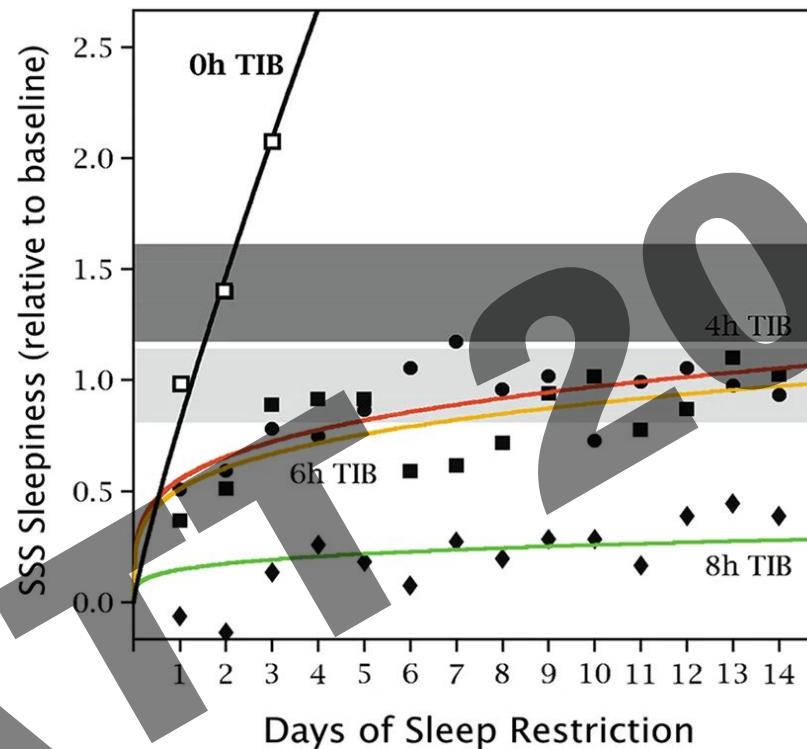
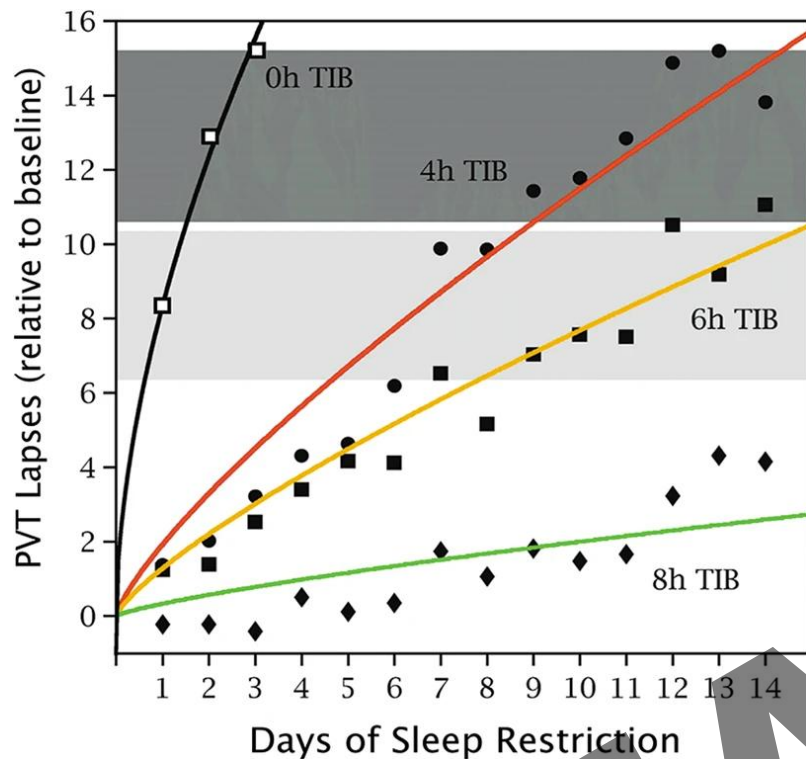
Prof. Dr. Bódizs Róbert,
Egyetemi tanár

NÉHÁNY SZÓBAN AZ ÁLMOSSÁGRÓL: MOTIVÁCIÓ VAGY DISZFUNKCIÓ?

- Az álmoság mint „alváséhség” (motivációs állapot) – jutalmi ösztönzők szerepe
- Az álmoság mint az alváshiány okozta neurokognitív diszfunkció – szuboptimális neurális feldolgozás
 - Figyelemzavarok
 - Kognitív lassulás
- Alapvető és fakultatív álmoság (Horne): alvásigény vs. homloklebenyi diszfunkció

AZ ÁLMOSSÁG MINT FIGYELEMZAVAR A SZÁMOK TÜKRÉBEN

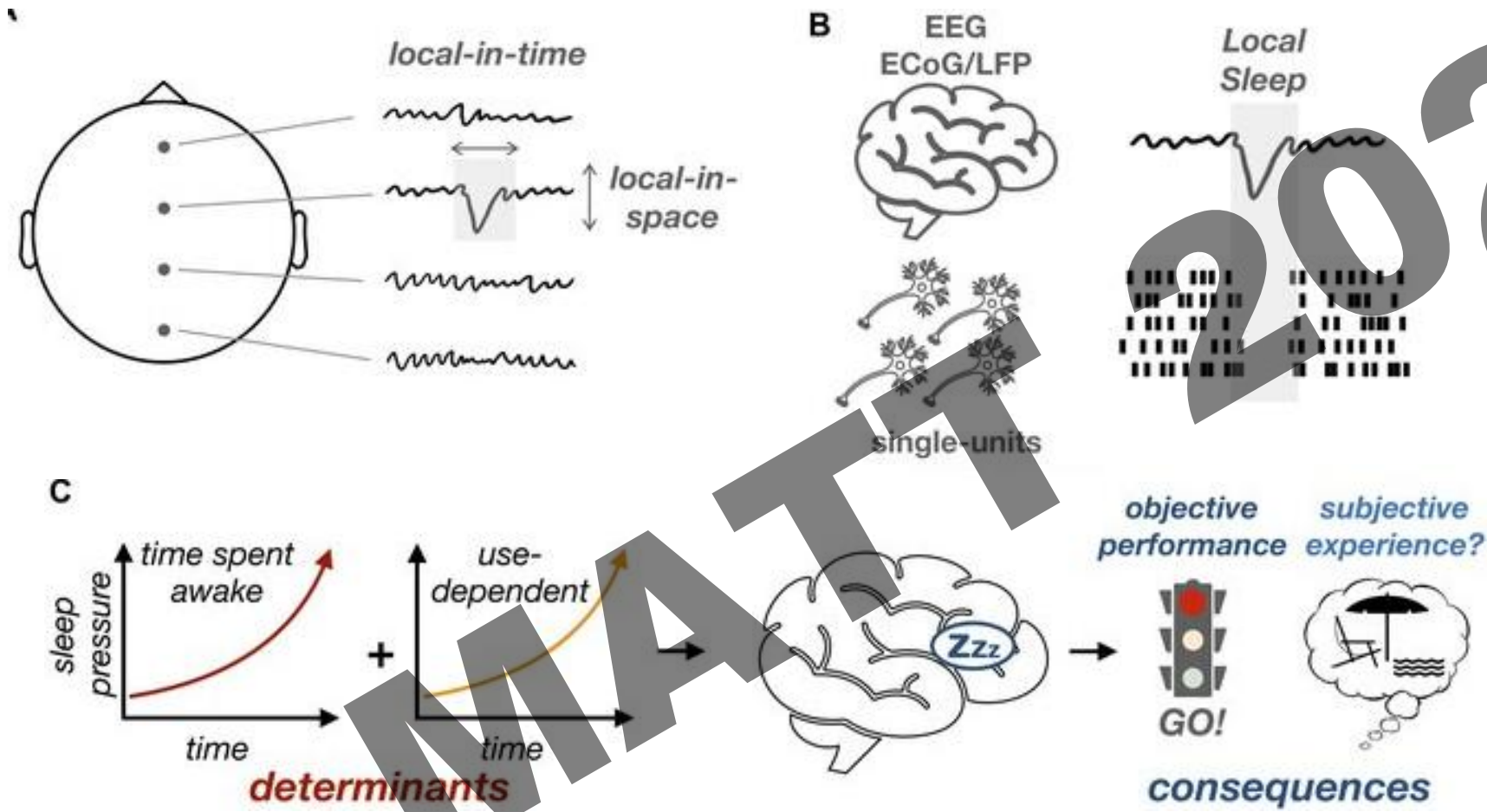
*PVT: Pszichomotoros vigilancia
teszt*

*SSS: Stanford Sleepiness Scale
(Stanford Álmoság Skála)*

...a viselkedéses (de nem a szubjektív!) éberség csökkenése közel lineárisan függött a 15,84 óránál hosszabb ébrenlét kumulatív időtartamától.

Van Dongen HPA. et al. Sleep, 2003;26:117–126.
Hudson et al. Neuropsychopharmacol. 45, 21–30 (2020).

A FIGYELMI/NEUROKOGNITÍV DISZFUNKCIÓ MINT LOKÁLIS ALVÁS ÉS ÁLMODOZÁS

Éberség helyett

lokális alvás

és álmodozás

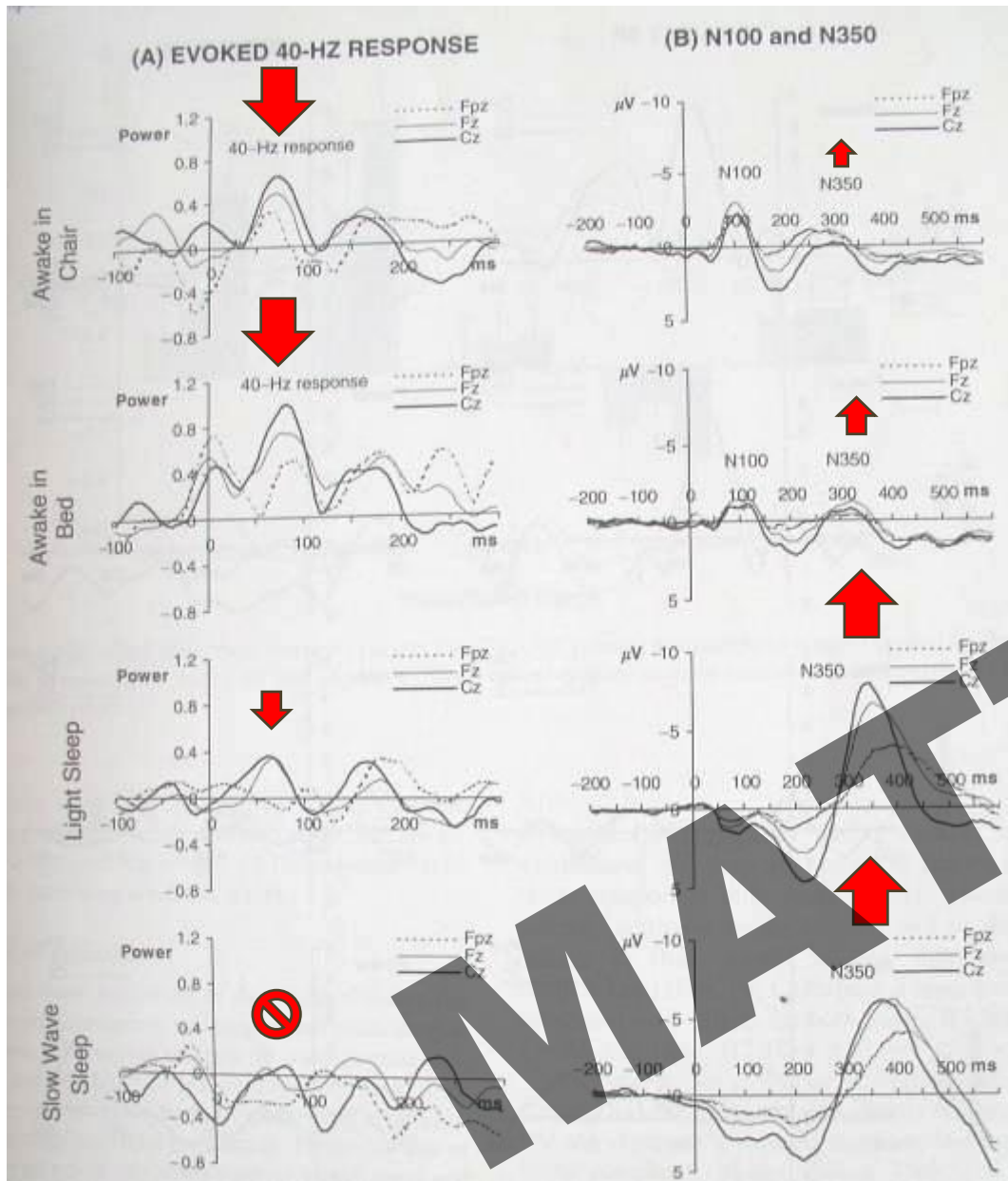
Andrillon T et al. Front. Neurosci., 13 September 2019

SEMMELWEIS
EGYETEM 1769

Magatartástudományi Intézet
Alvás és kronobiológiai kutatócsoport

Prof. Dr. Bódizs Róbert,
Egyetemi tanár

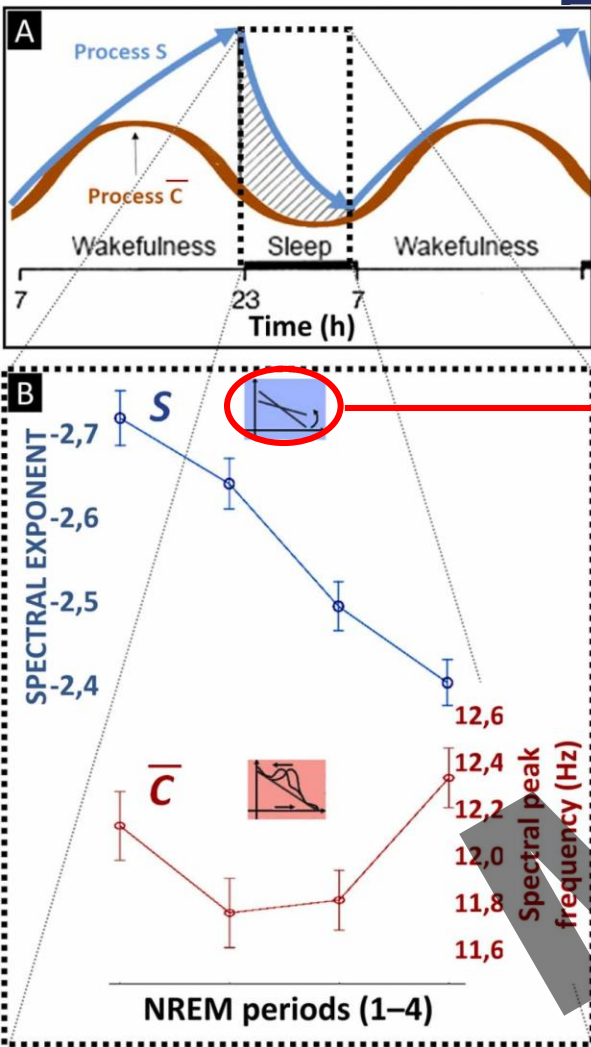
ÁTTÉRÉS AZ OFFLINE ÜZEMMÓDRA: AZ ELVESZETT GAMMA-EEG-VÁLASZ HELYÉT ÁTVEVŐ KÉSEI NEGATÍV KOMPONENS ALVÁSBAN

Észlelés helyett

Alvásprotekció

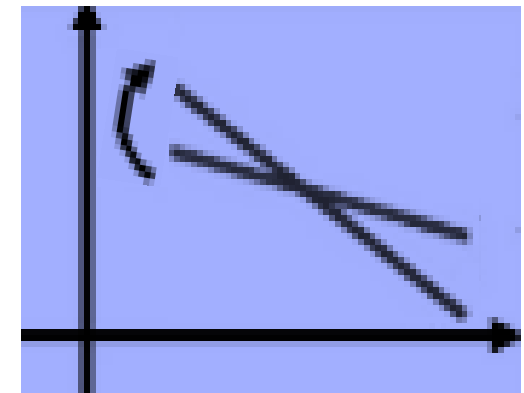
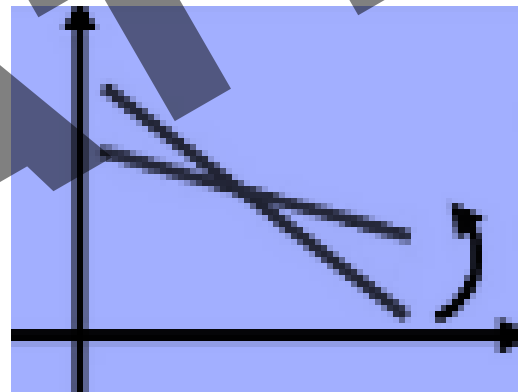
Kállai I et al. Psychophysiology 2003;40:955-66.

A fraktális és oszcillációs behangolás modelljétől az élményfüggő alváshomeosztázisig

*Kognitív terhelés ébrenlét ideje
alatt (pl. Go-NoGo, Elvárás
hatások megsértése, vizuális
memóriabevésés,*

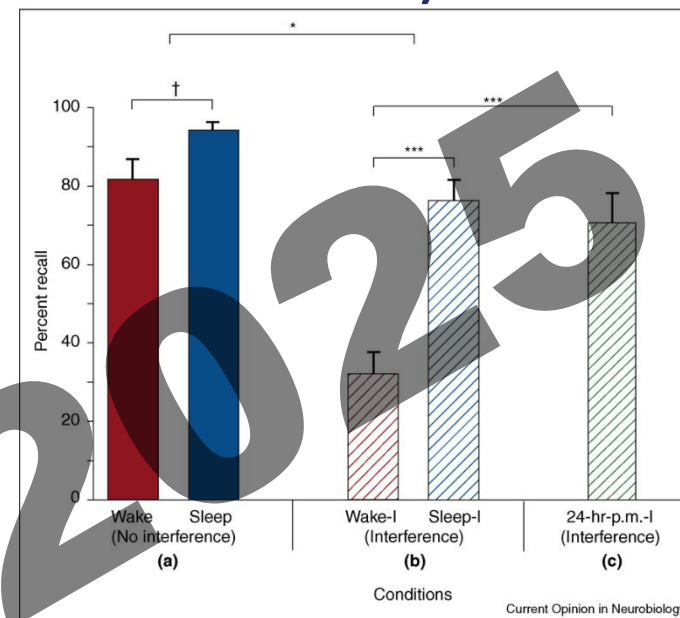
*A rákövetkező alvás
intenzitásának fokozódása*

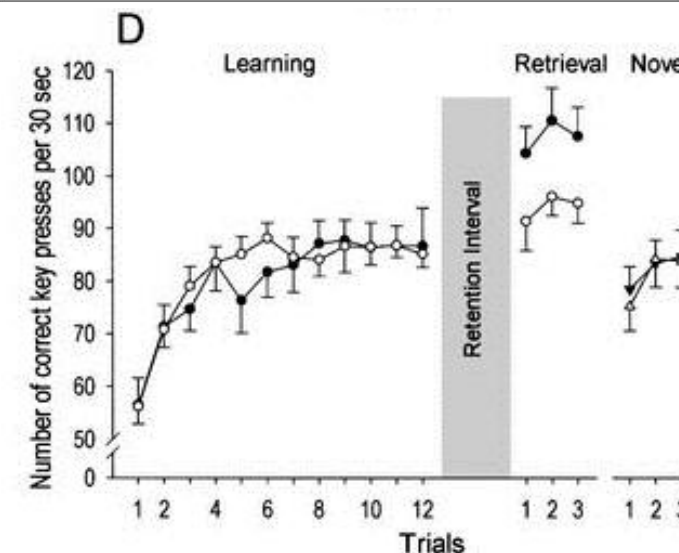
Bódizs R et al., Prog Neurobiol 2024;234:102589

ALVÁS ÉS EMLÉKEZETI RÖGZÜLÉS (KONSZOLIDÁCIÓ)

- Tipikus hatások
 - Deklaratív memórianyomok lassúbb felejtési üteme
 - Procedurális memórianyomok facilitációja
- Tipikus magyarázatok
 - Hippocampo-neocorticalis párbeszéd
 - Rendszerszintű konszolidáció
 - Offline plaszticitás-fokozódás
- Tipikus ellenvetések
 - Gyenge/bizonytalan hatások
 - Időnként az éber pihenés is működik (nappali álmodozás!)
 - Inkonzisztens eredmények

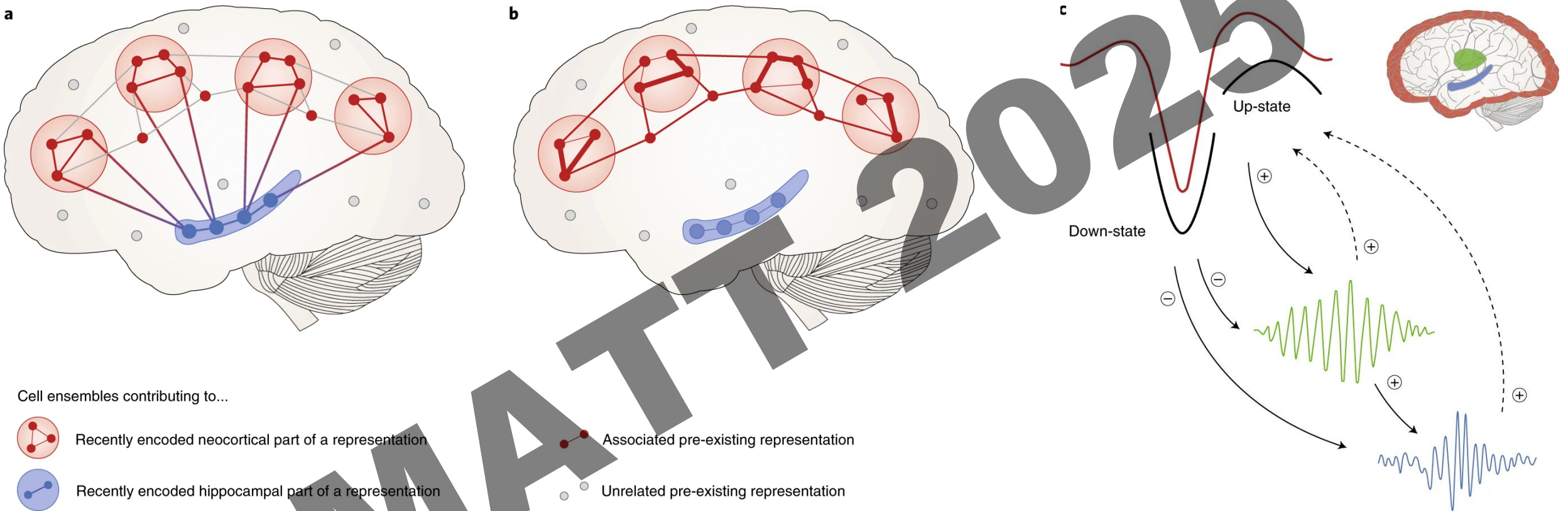

Ellenbogen JM et al. Curr Opin Neurobiol 2006;16(6):716-722

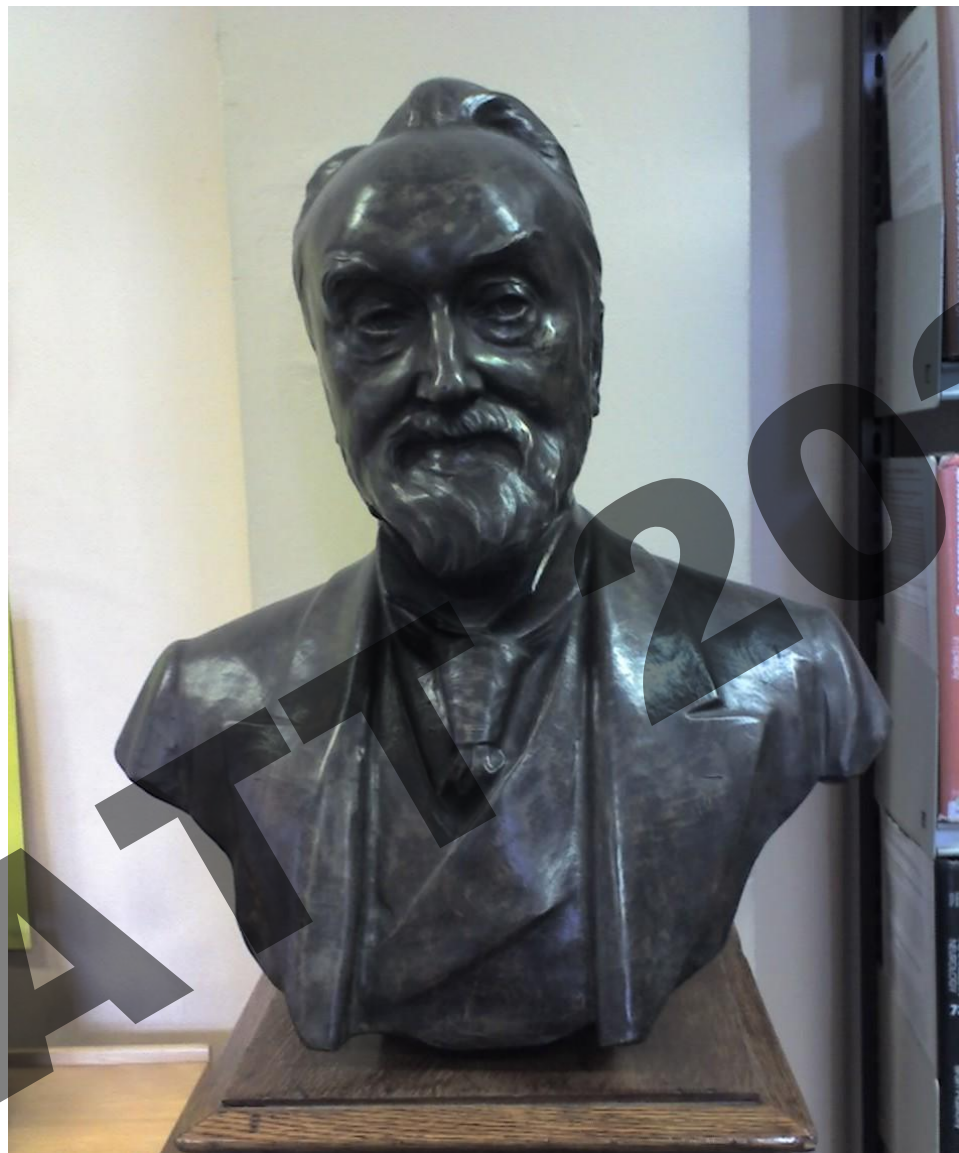
Wilhelm I et al. Learn Mem 2008;15(5):373-7

Alvás és memóriakonszolidáció: rendszerkonszolidáció, oszcillációk és címkézés

Címkézés: „erre még szükségem lehet” → alvás szerepe ↑

Klinzing JG et al. *Nat Neurosci* 2019;22:1598-1610.

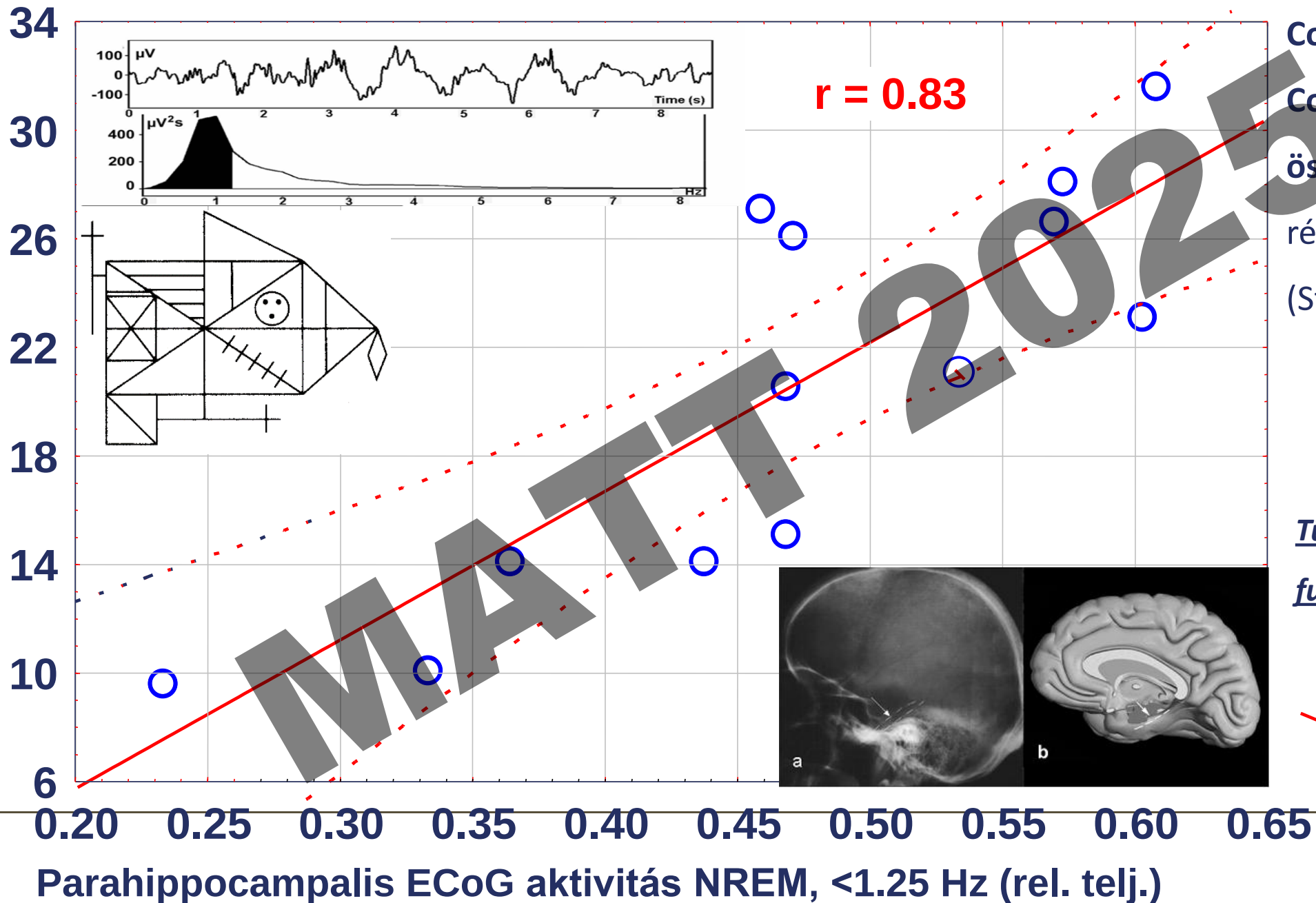

Az alvás-kogníció hipotézis (Jackson)

LASSÚ OSZCILLÁCIÓ ÉS KOGNITÍV FUNKCIÓK

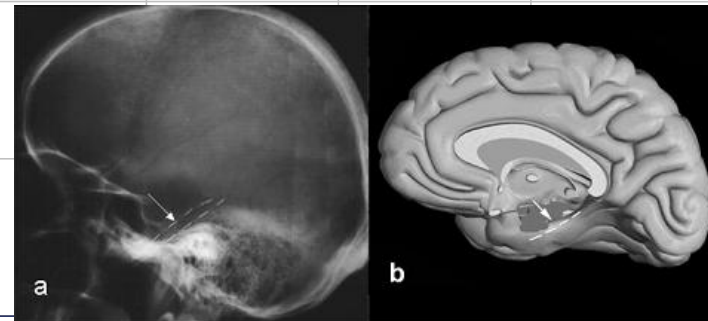
Rey-Osterrieth Komplex Ábra telj.

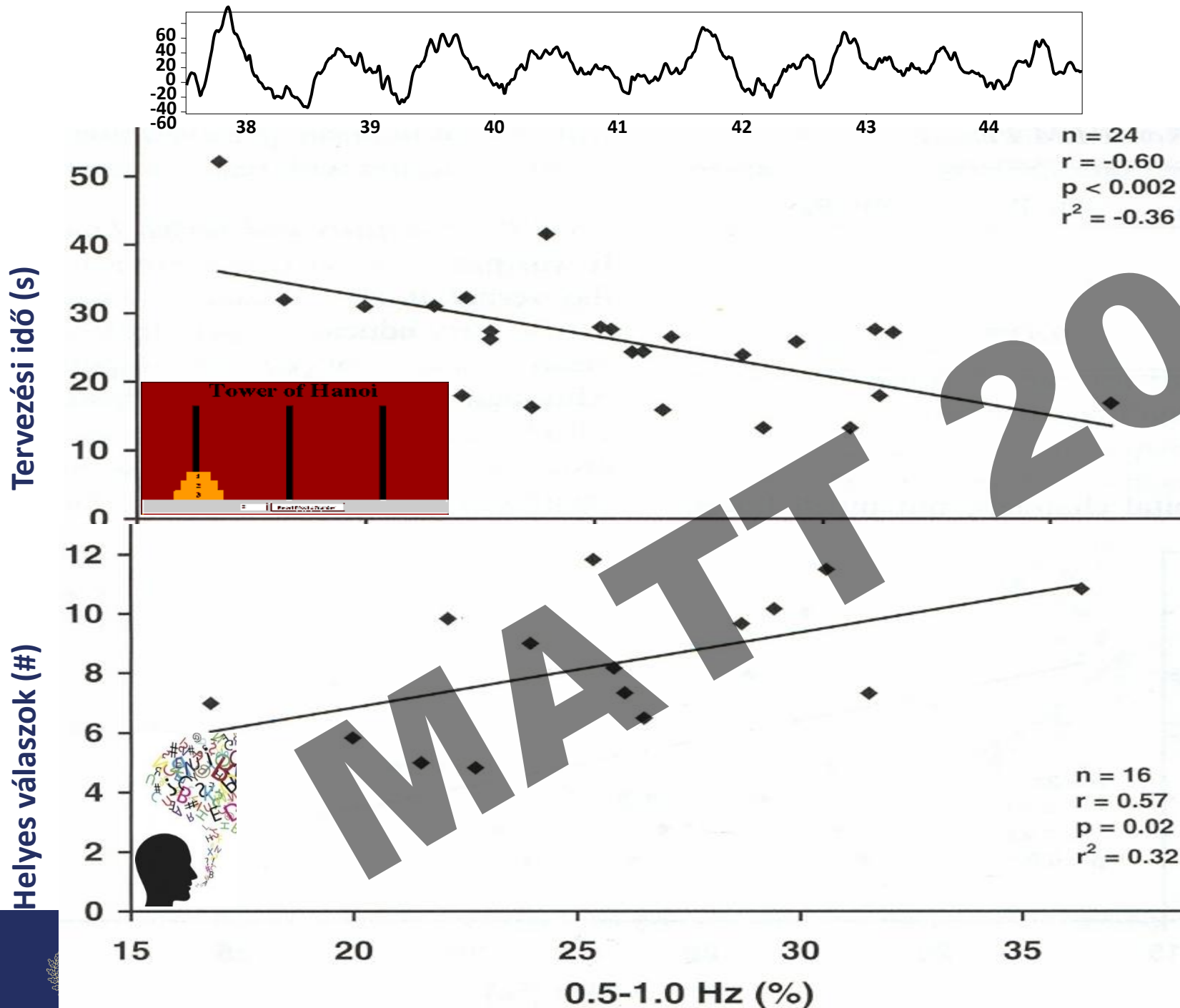
Corticalis genezis
Cortico-corticalis
összeköttetések
révén szinkronizálódó
(Steriade)

Tükrözi a corticalis
funkcionalitást?

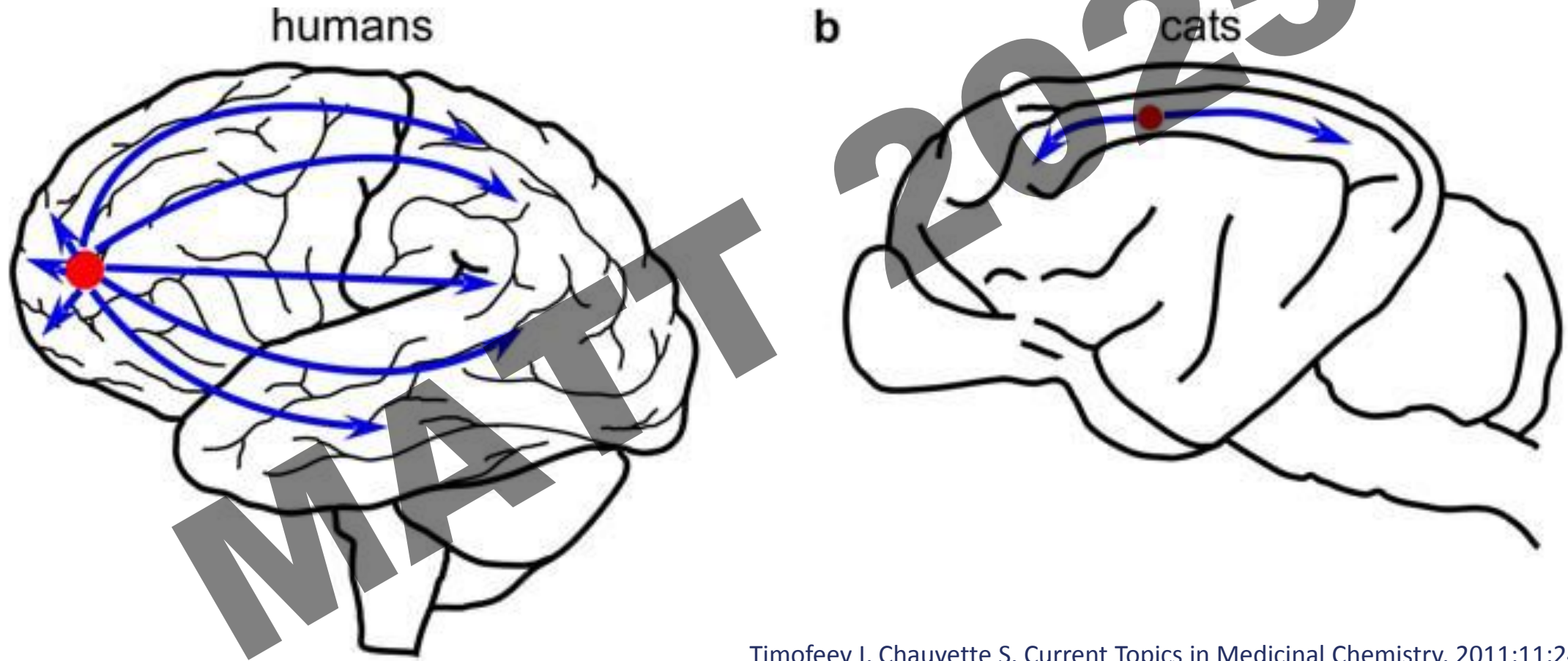
ALVÁS ALATTI FRONTÁLIS LASSÚ OSZCILLÁCIÓ ÉS FRONTÁLIS LEBENYI FUNKCIÓK IDŐS KORBAN

Az alvás alatti **frontális lassú oszcilláció** százalékos részaránya kedvező mutatója a frontális lebennyel kapcsolatos pszichológiai tesztekben nyújtott teljesítménynek, egészséges idős személyeknél.

Anderson C, Horne JA. *Psychophysiology* 2003;40:349-57.

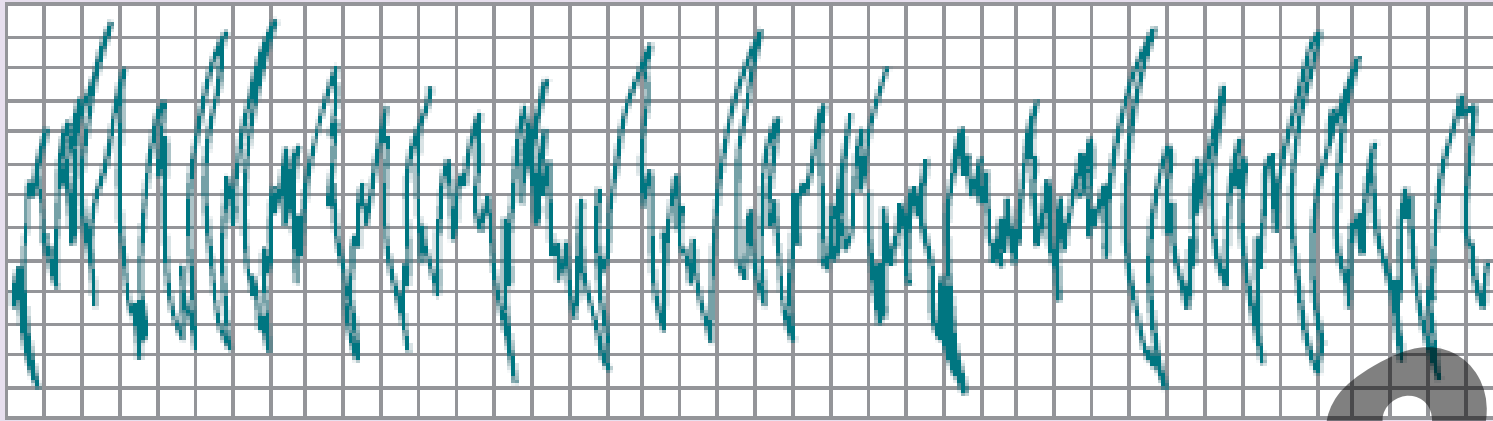
EMBER ÉS MACSKA LASSÚ OSZCILLÁCIÓINAK JELLEGZETES KIINDULÁSI RÉGIÓJA ÉS TERJEDÉSI IRÁNYAI

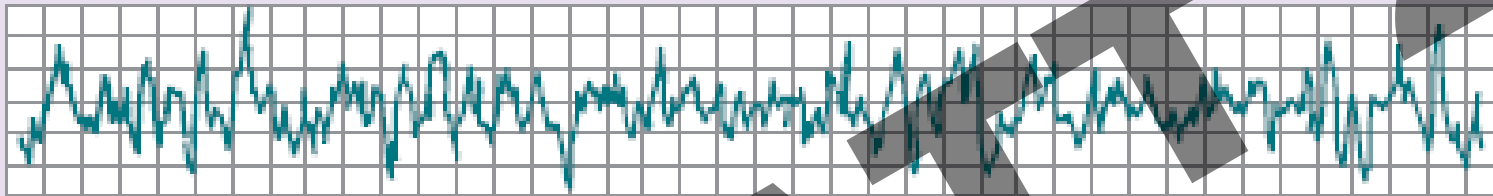
Timofeev I, Chauvette S. Current Topics in Medicinal Chemistry, 2011;11:2457-2471.

CSÖKKENŐ PLASZTICITÁS – CSÖKKENŐ LASSÚ HULLÁMOK:

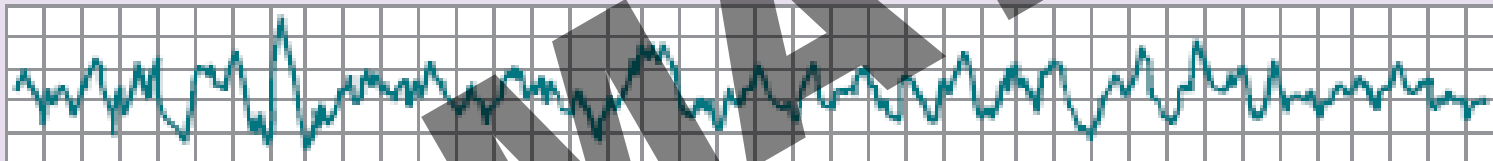
egyéni eltérésekkel

Delta activity of a 15-year-old male

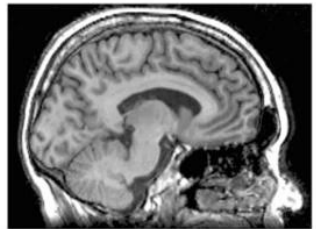
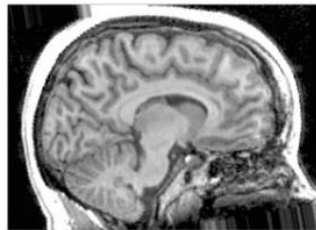
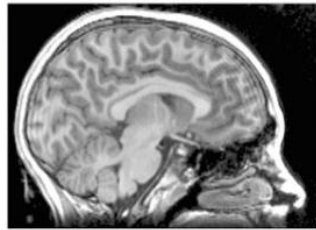
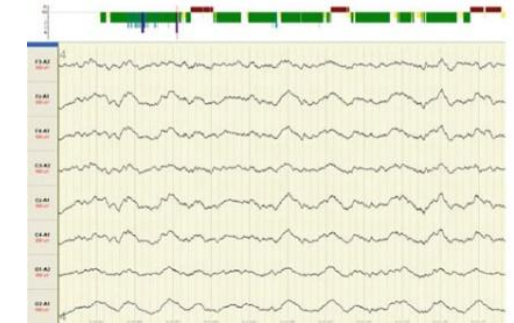
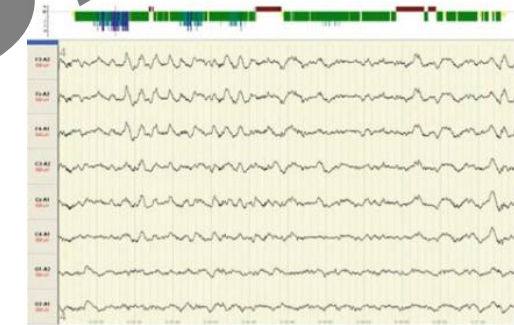
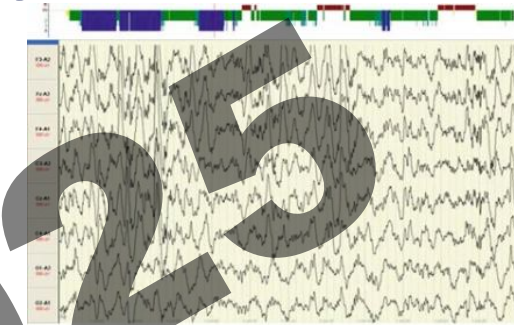

Well-preserved delta activity, 65-year-old male

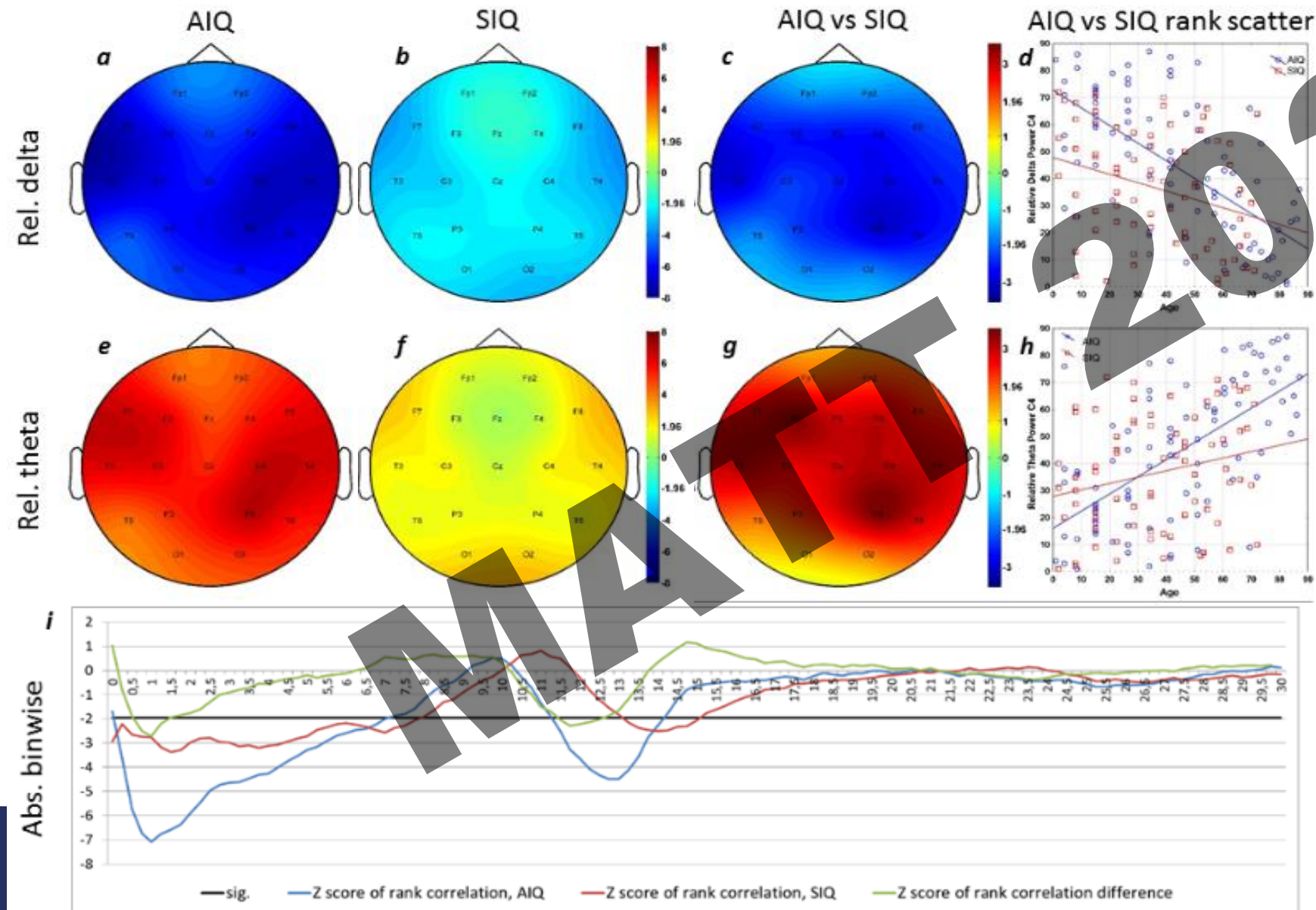
Typical delta activity of older men (age 64)

50 μ V
1 sec

Colrain I. *Neuropsychol Rev* 2011;21:1–4.

AZ ALVÁS ALATTI LASSÚ HULLÁMOK ÉLETKOR-FÜGGŐ CSÖKKENÉSE nem érint mindenkit egyenlően

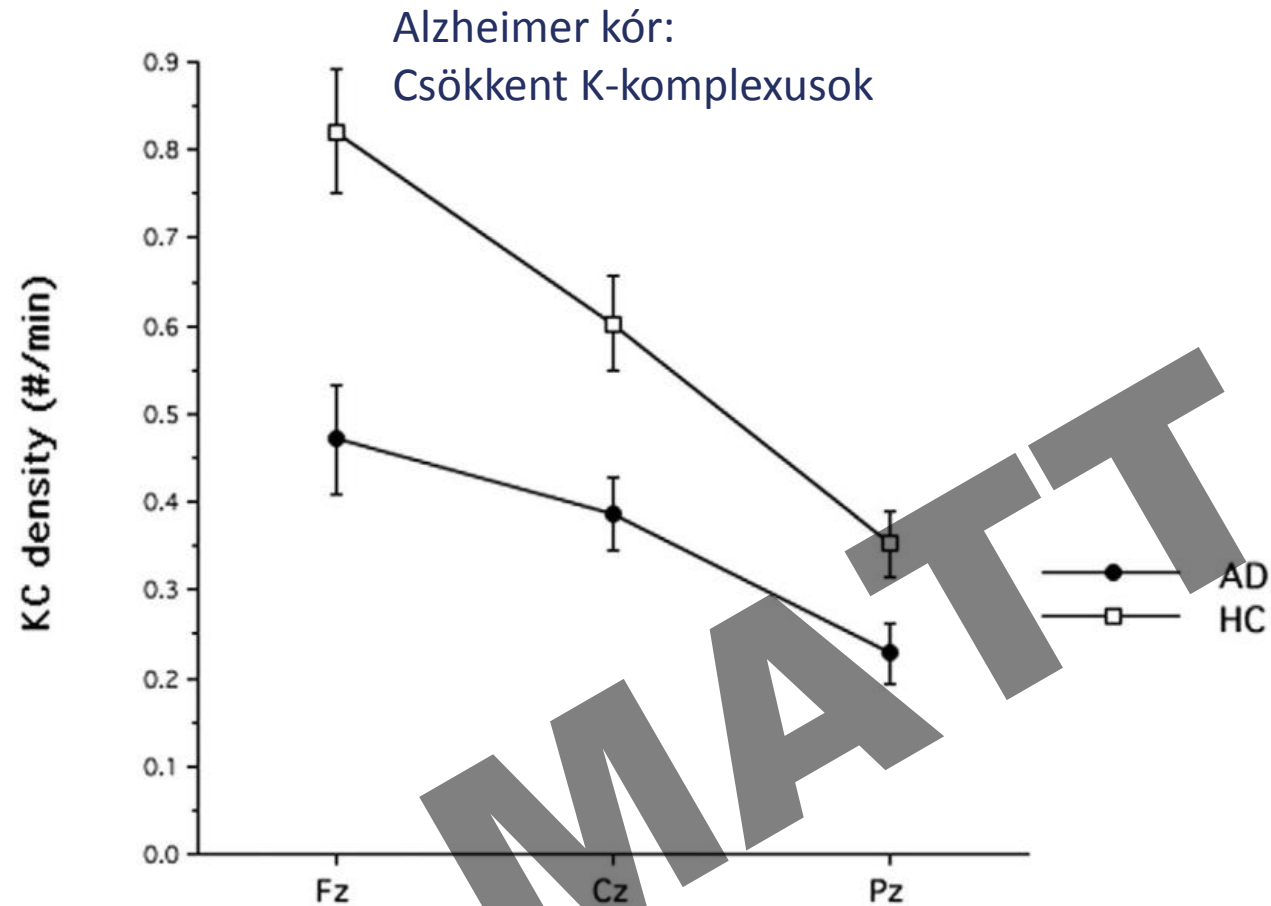
Kiváló elmék „örökifjú

alvása”

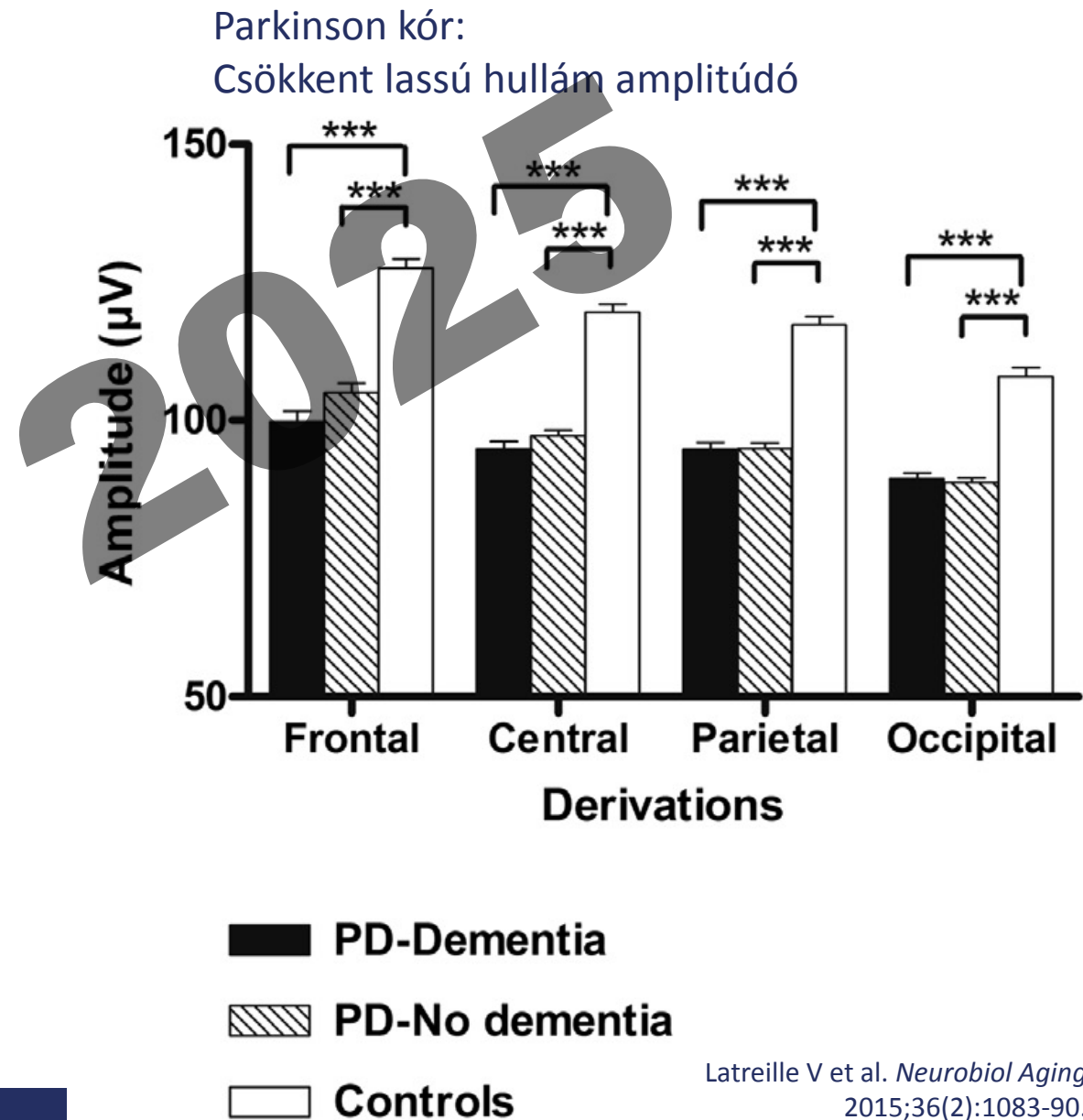
Pótári A. et al. *NeuroImage* 2017;146:554-60.

Prof. Dr. Bódizs Róbert,
Egyetemi tanár

ALVÁS ALATTI LASSÚ HULLÁM MÓDOSULÁSOK ÉS NEURODEGENERATÍV KÓRKÉPEK

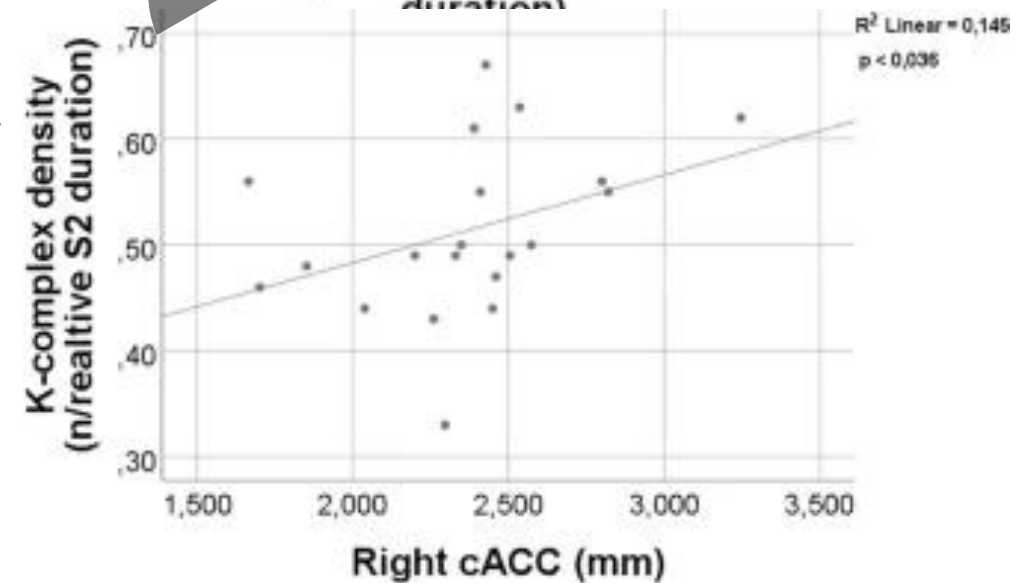
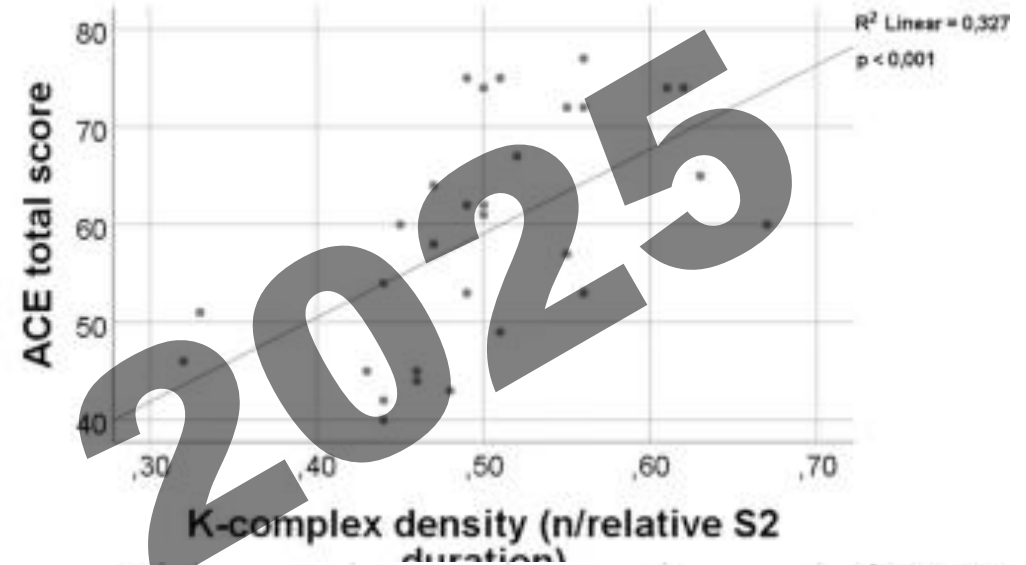
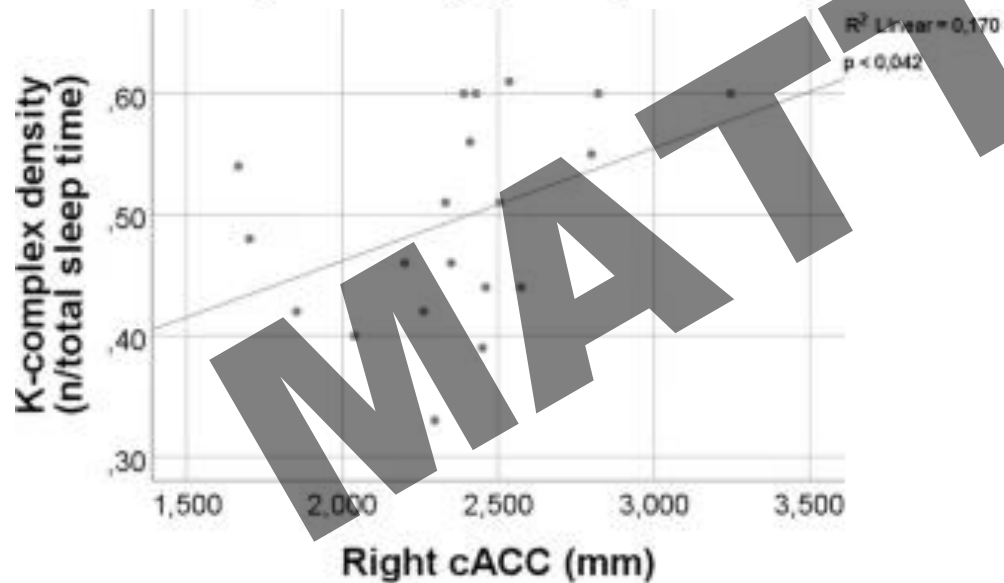
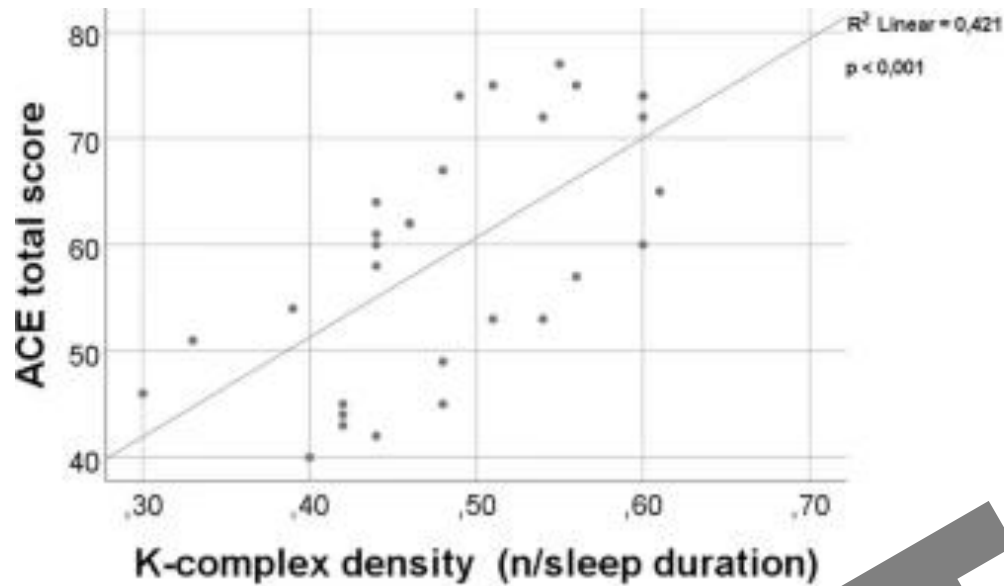

DeGennaro L et al. *Sci Rep* 2017;7:39688

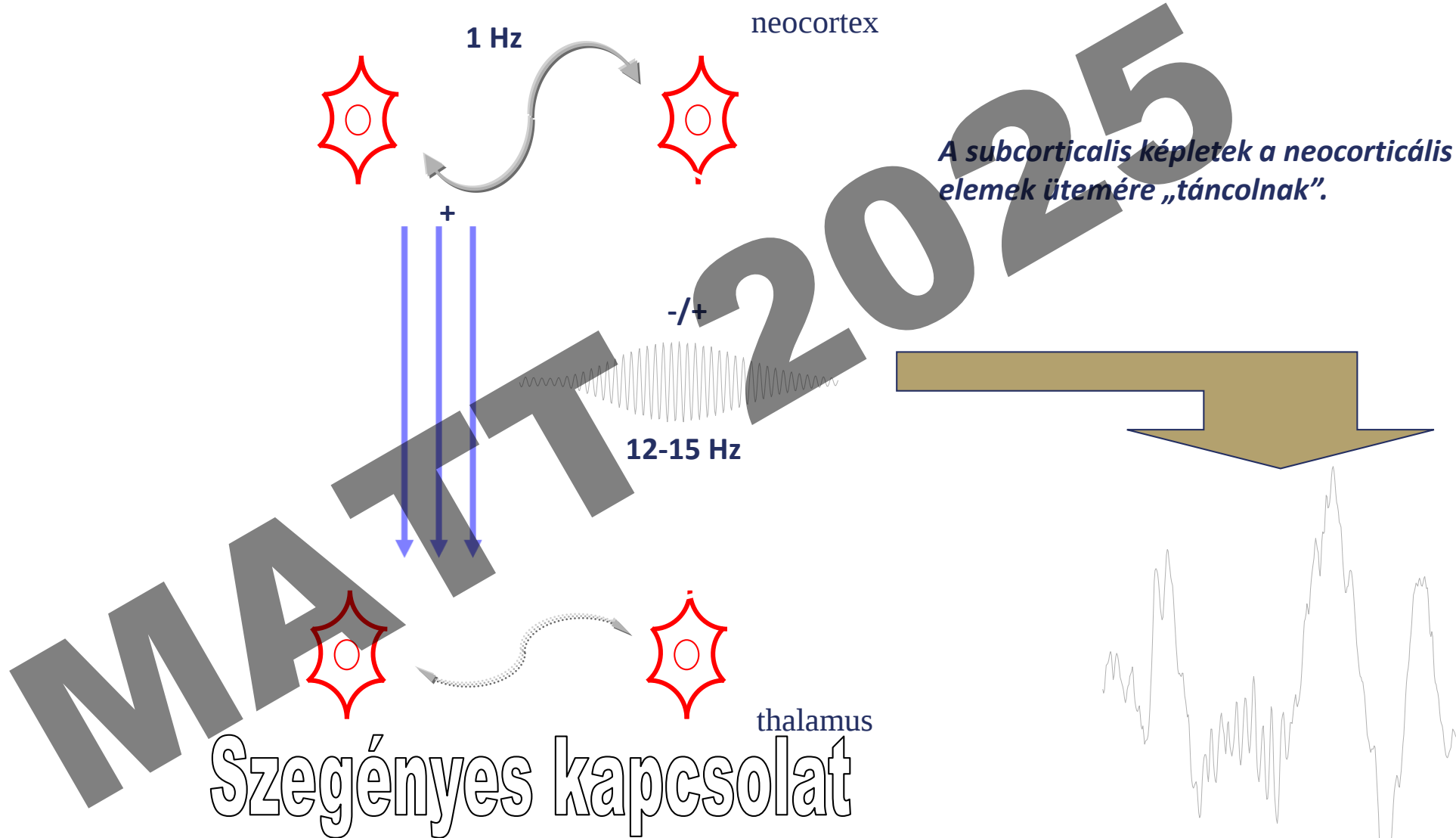
Latreille V et al. *Neurobiol Aging* 2015;36(2):1083-90.

K-KOMPLEXUS MINT NEUROKOGNITÍV MARKER AD ALANYOK KÖRÉBEN

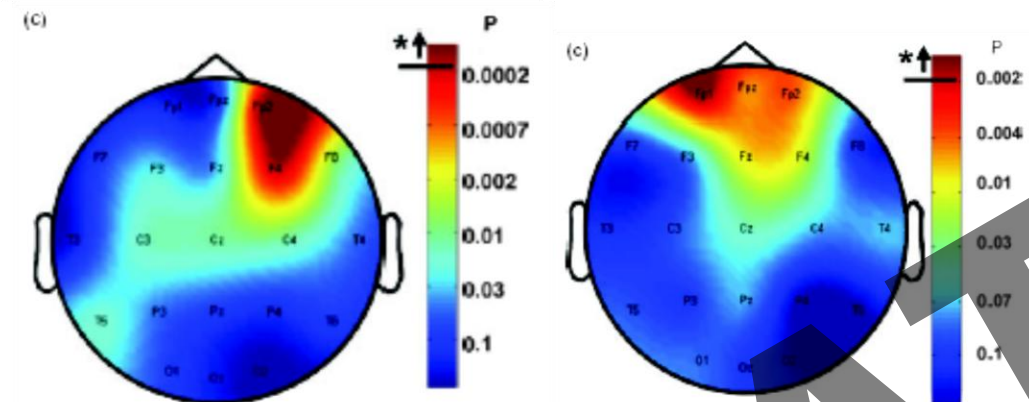
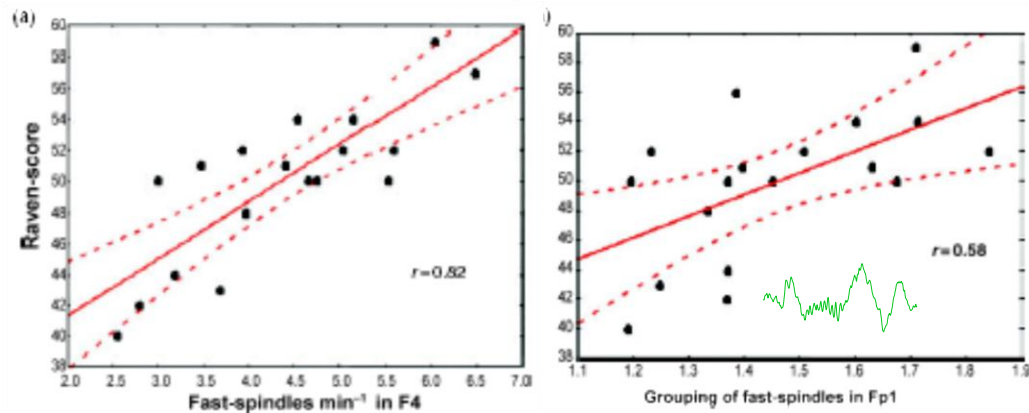

Kegyes-Brassai, A.C. et al. GeroScience (2024).
<https://doi.org/10.1007/s11357-024-01357-z>

Gazdag kapcsolatok

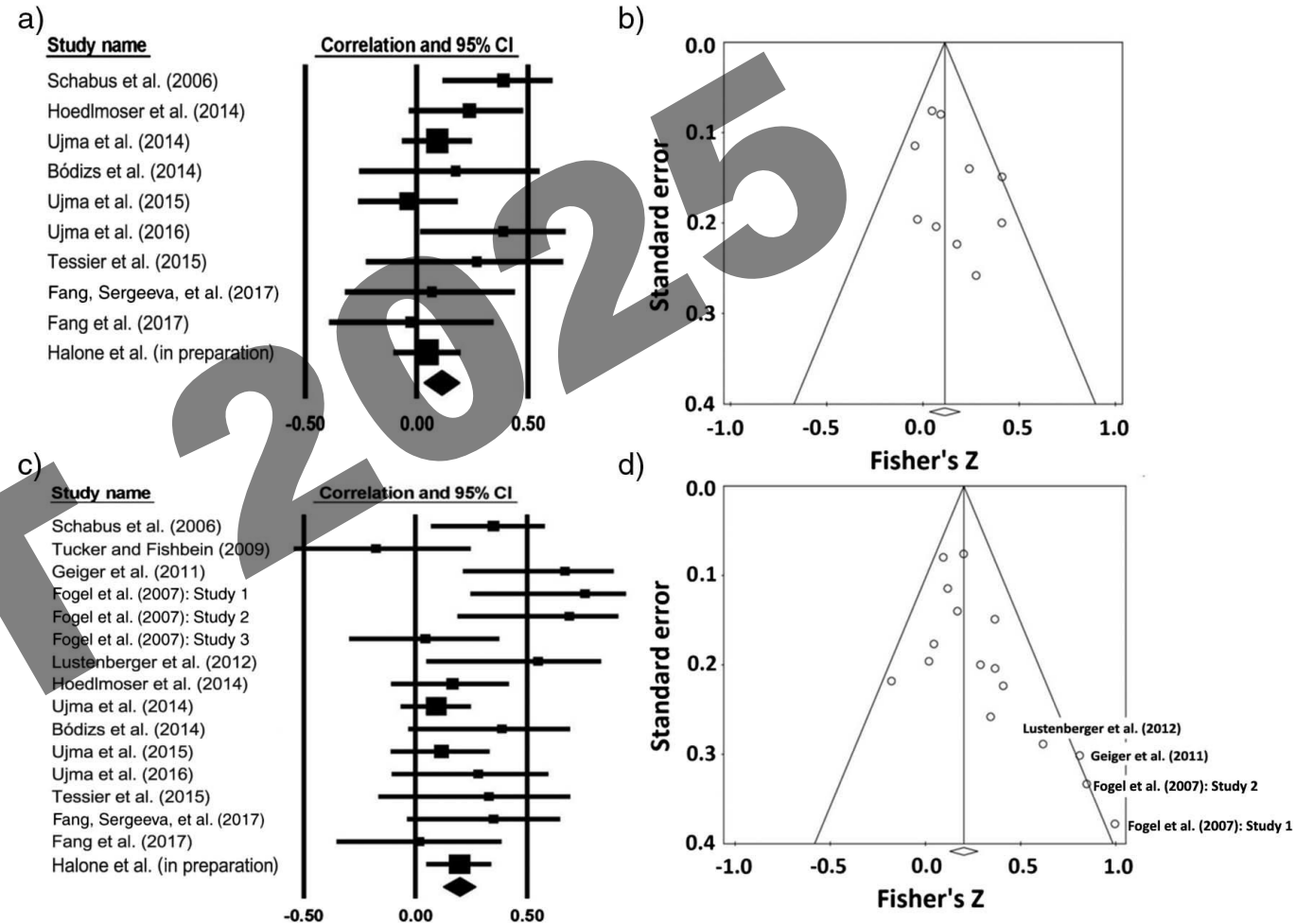

AZ ALVÁSI ORSÓK TÜKRÖZIK AZ INTELLIGENCIÁT

**Sok/erős alvási orsó
magas IQ**

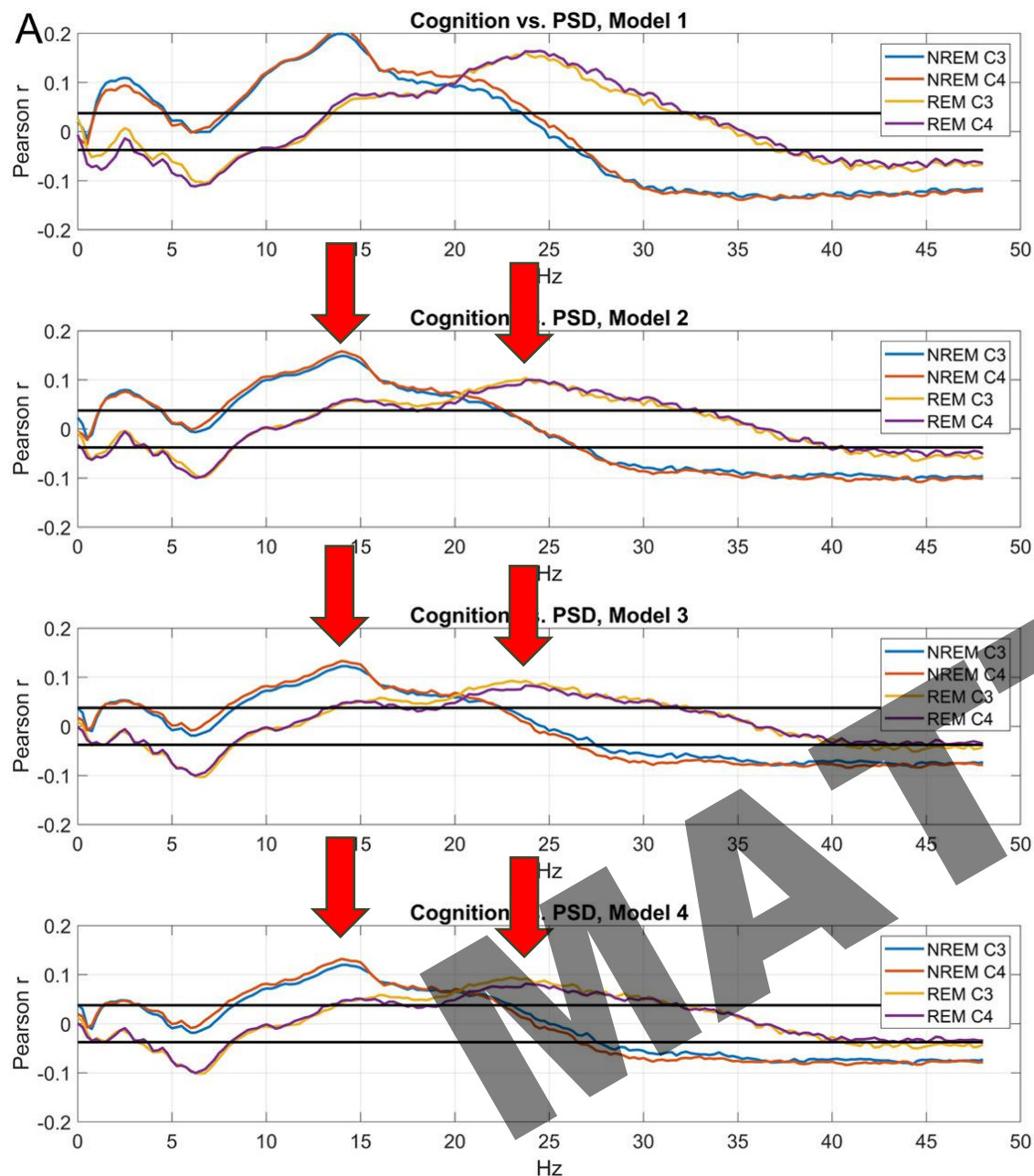
Bódizs R et al. *J Sleep Res* 2005; 14: 285-92.

Ujma PP. *Sleep Spindles & Cortical Up States*, 2018;
DOI: 10.1556/2053.2.2018.01

Ujma PP, Bódizs R, Dresler M. *Curr Opin Behav Sci*
2020, 33:109–117.

KOGNITÍV HATÉKONYSÁG ÉS ALVÁS-EEG SPEKTRUM IDŐSKORÚ ALANYOK KÖRÉBEN: a MrOS vizsgálat

Kontrollált tényezők:

Demográfia

+ egészségváltozók

+ életminőség

Eredmények: NREM orsó-

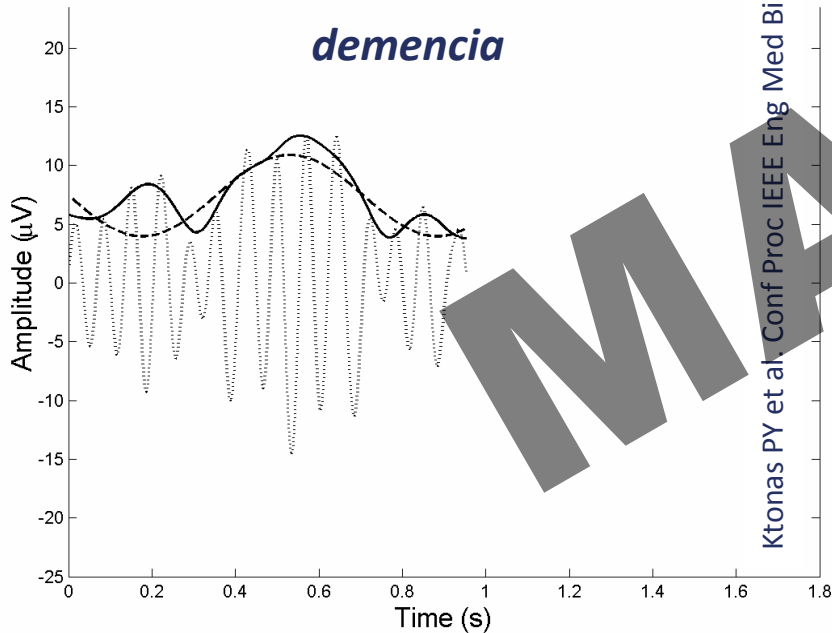
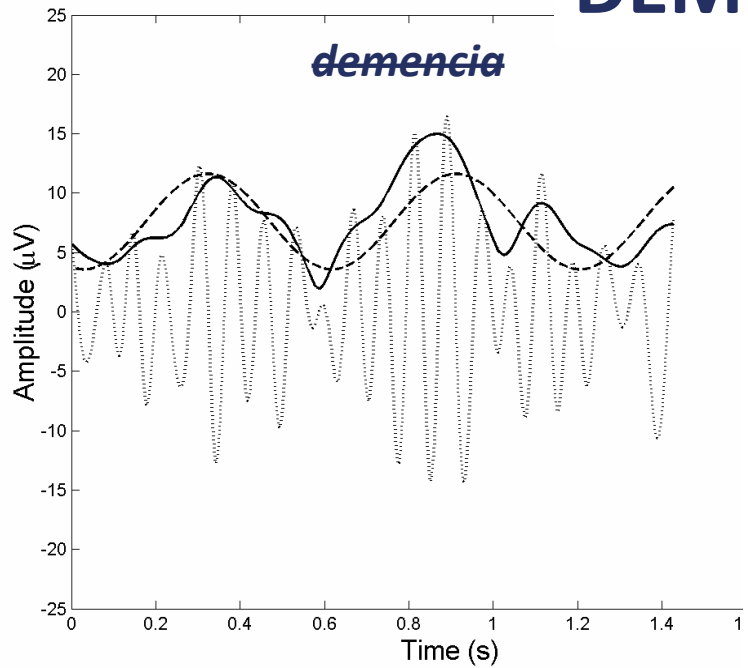
teljesítmény és REM béta

teljesítmény mint a kognitív

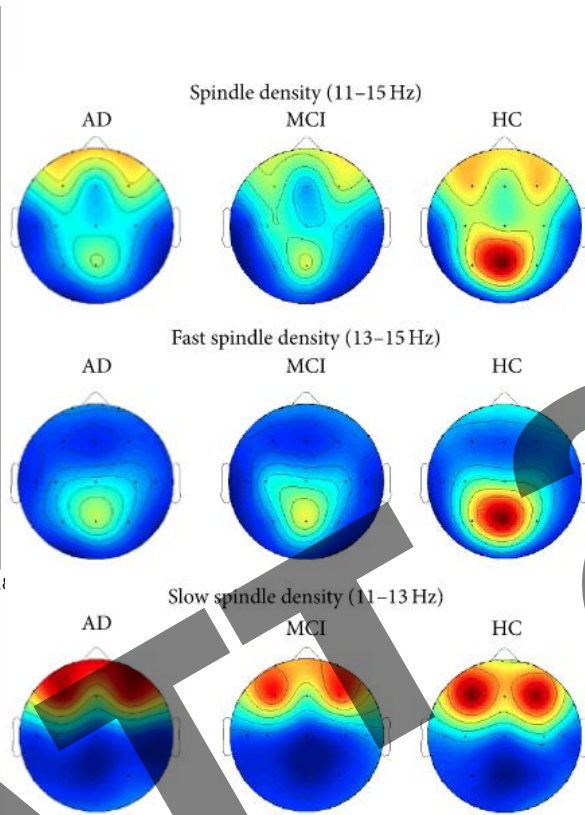
hatékonyság prediktorai

Ujma PP et al. NeuroImage 2023;279:120319

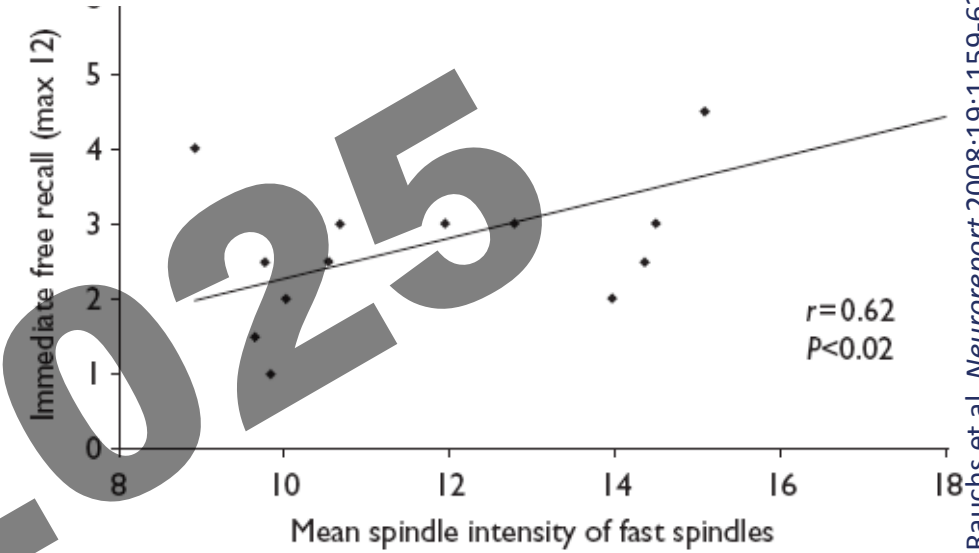
DEMENCIA ÉS ALVÁSI ORSÓZÁS

Ktonas PY et al. Conf Proc IEEE Eng Med Biol Soc. 2007;2007:2464-7.

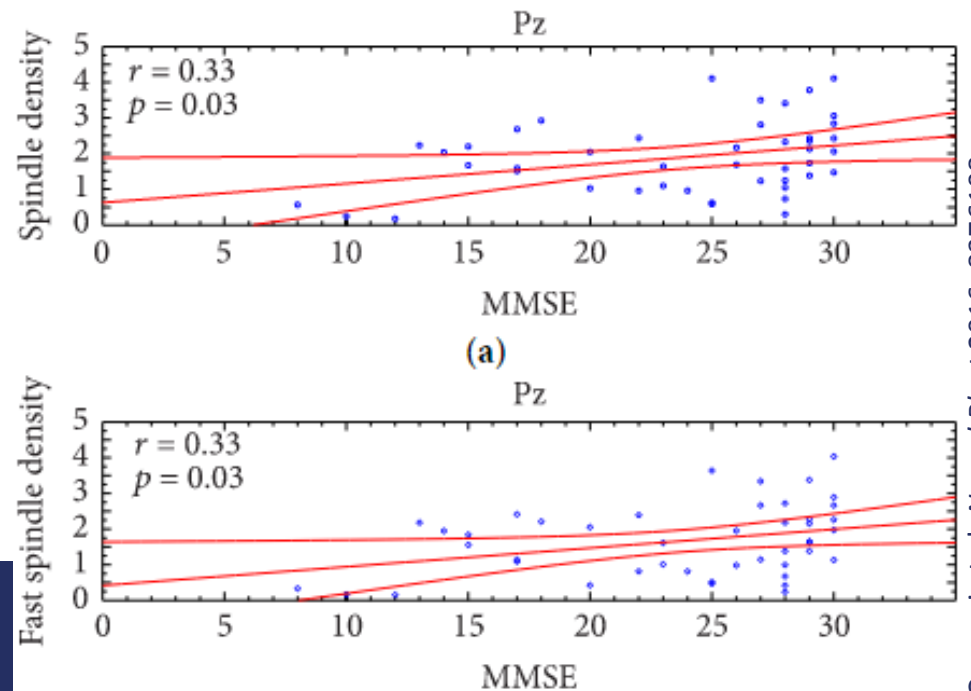

Gorgoni et al. *Neural Plast* 2016; 8376108

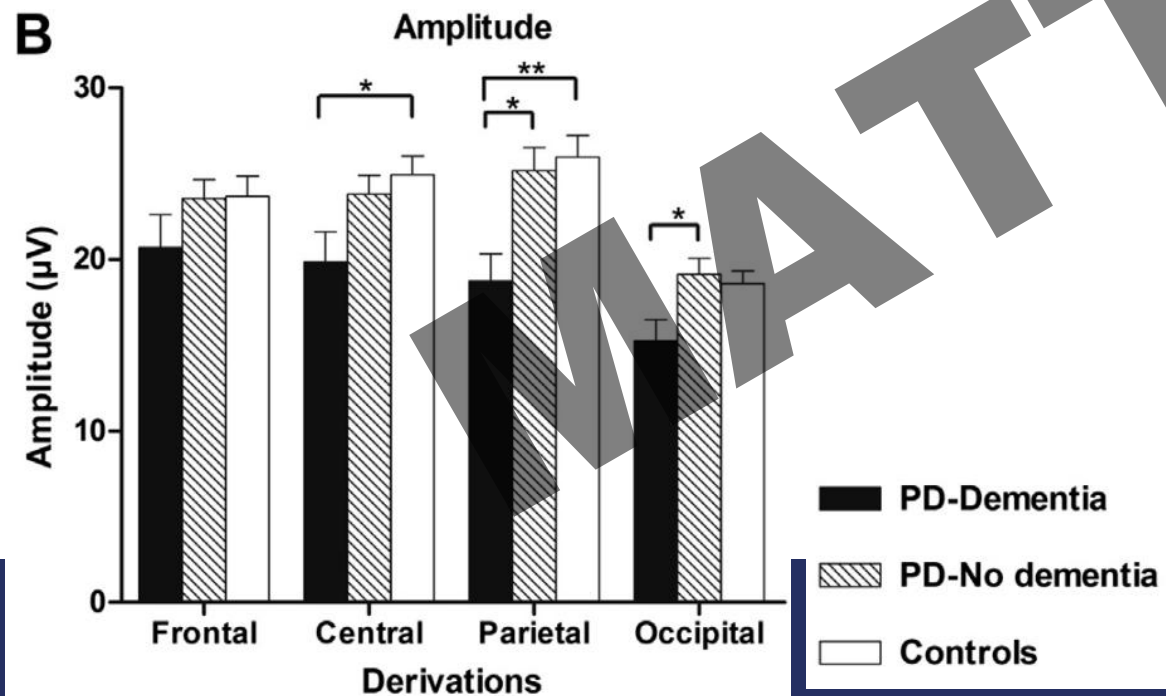
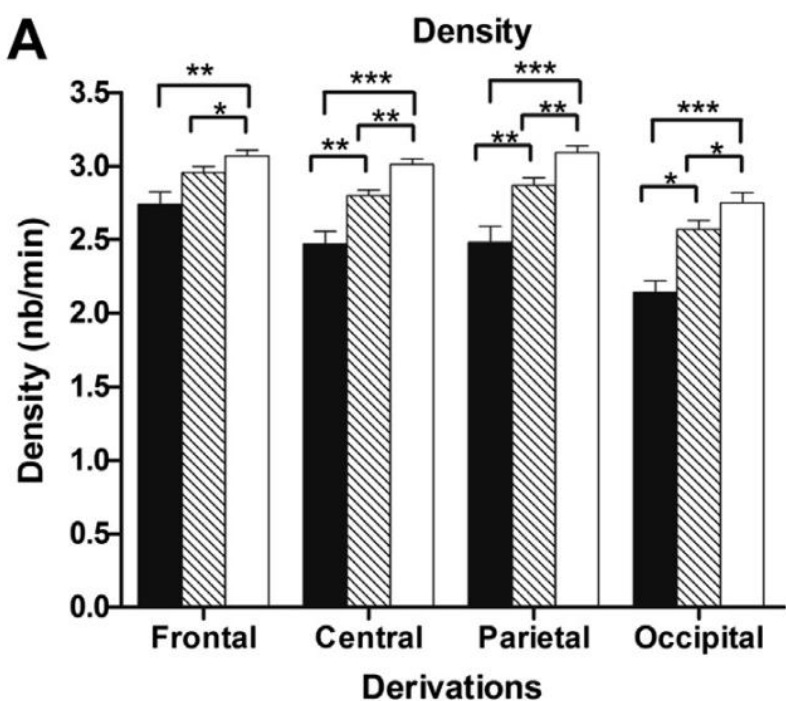

al. *Neural Plast* 2016; 8376108

Rauchs et al. *Neuroreport* 2008;19:1159-62.

AZ ALVÁSI ORSÓK ELŐREJELZIK A PARKINSON KÓR DEMENCIÁBA FORDULÁSÁT

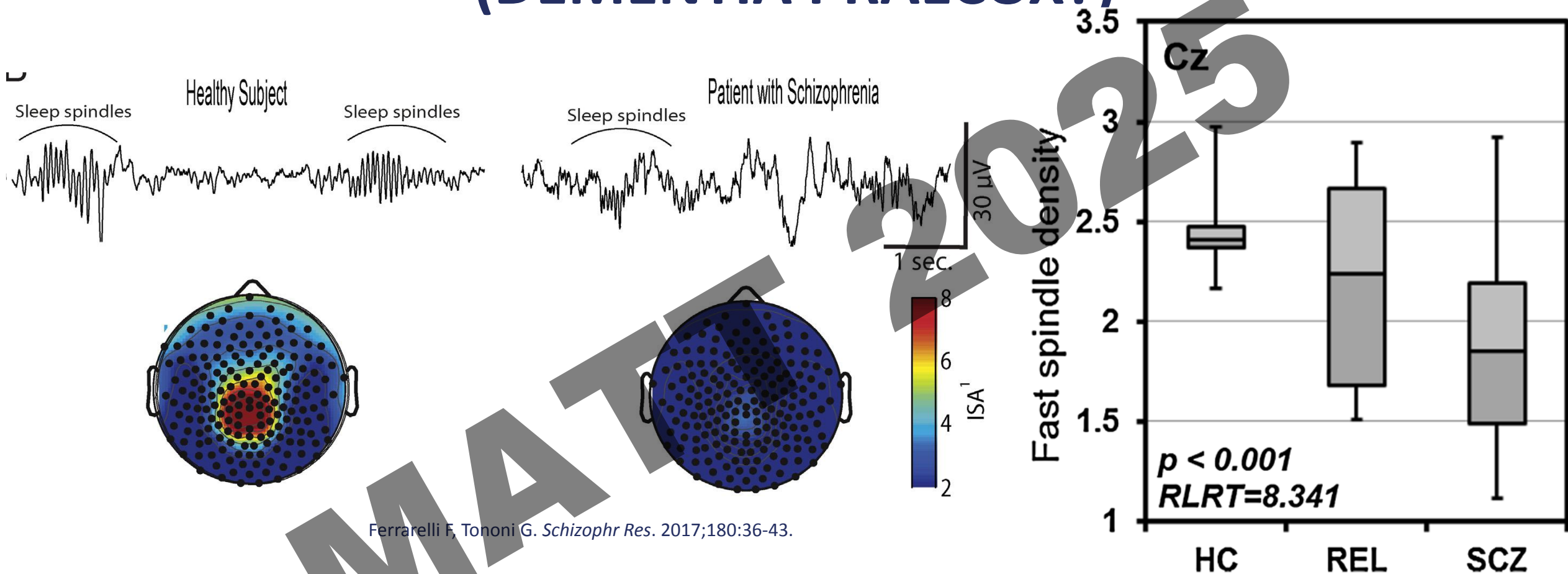

Kevesebb orsó, kisebb orsók a jelenben (PD)

PD demencia a jövőben (+4,5 év)

Latreille V. et al. *Neurobiol Aging* 2015;36(2):1083-90.

ALVÁSI ORSÓK ÉS SZKIZOFRÉNYIA (DEMENTIA PRAECOX?)

A deficit összefügg a thalamus glutamin és glutamát szintjével (Lustenberger, 2015).

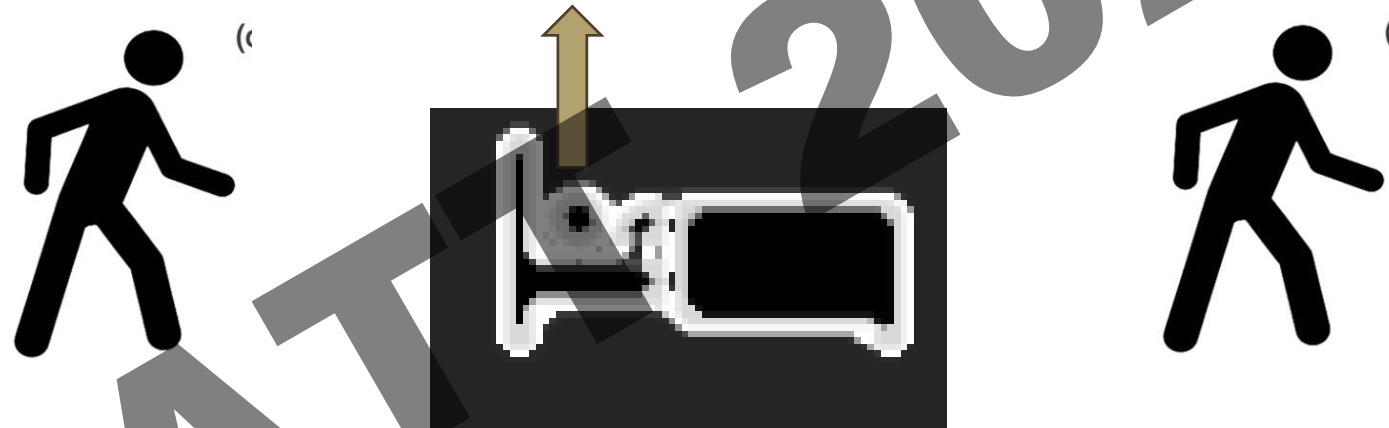
Továbbá szkizofrének elsőfokú rokonaiban is részben jelen van

ÖSSZEFOGLALÁS

Figyelmi folyamatok optimalizációja

Emlékezés facilitációja

Neurokognitív vonatkozású biomarkerek tárháza

Specifikus appetencia („alváséhség”) → konzummáció (alvás)

Online → Off-line

Köszönöm a figyelmet!

Prof. Dr. Bódizs Róbert

SEMMELWEIS
EGYETEM 1769